

Høgskolen i Innlandet

Evalueringsrapport
Periodisk evaluering av
Barnehagelærerutdanning, campus og
samlingsbasert ved Høgskolen i Innlandet
Fakultet for lærerutdanning og
pedagogikk, høst 2023

Innhold

1) Innledning.....	3
2) Nøkkelinformasjon om studiet.....	3
3) Valg av kvalitetsområder og mandat.....	5
4) Evalueringsutvalgets sammensetning.....	5
5) Metodikk.....	5
6) Analyse.....	6
6.1 Rekruttering og utvikling av student- og profesjonsidentitet.....	7
6.2 Profesjonsretting og praksisnærhet.....	9
6.3 Struktur, profesjonsdannelse og tverrfaglighet.....	12
7. Konklusjoner og anbefalinger for videre kvalitetsutvikling.....	14
Vedlegg.....	15
Referanser.....	16

1) Innledning

Denne rapporten er et resultat av en periodisk evaluering av barnehagelærerutdanninga ved Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk/Høgskolen i Innlandet, høsten 2023. Både campus- og samlingsbasert barnehagelærerutdanning (BLU og BLUS) inngikk i evalueringa. Begge utdanningene er heltidsutdanninger. Rapporten presenterer kort bakgrunn for evalueringa, mandatet med valg av kvalitetsområder, dokumenter som ligger til grunn for evalueringa og metodikk. Grunnlaget for evalueringa har vært en rekke dokumenter som er utarbeidet for å beskrive BLU og BLUS, faglærer- og studentpanelsamtaler samt diskusjoner i evalueringsutvalget. Rapporten gir en analyse av dagens situasjon, viser til en rekke positive trekk ved utdanninga, peker på noen utfordringer og forbedringsområder og kommer med anbefalinger for hvordan disse kan adresseres.

2) Nøkkelinformasjon om studiet

Barnehagelærerutdanning er en treårig bachelorutdanning som inkluderer praksisopplæring. Barnehagelærerutdanning er videre en profesjonsutdanning som kvalifiserer for stillinger som pedagogisk leder og barnehagelærer. Studiet er rammeplanstyrt, og rammeplanen er beskrevet i [Forskrift om rammeplan for barnehagelæreutdanning](#). Det finnes dessuten [Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning](#).

Studiet tilbys ved Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk (LUP), og er lokalisert ved campus Hamar. Opptakskravet er generell studiekompetanse eller opptak på bakgrunn av realkompetanse. Studiet kombinerer teoretiske innsikter fra ulike fag og kunnskapsområder med praksisopplæring. Praksisopplæringen består av totalt 100 dager. Studiet er profesjonsrettet og inkluderer et fokus på pedagogisk ledelse av både barn, ansatte og foresatte. Utdanninga skal også være forskningsbasert og knytta til aktive forskningsmiljø (Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning, 2012 § 1 - 3). Mens BLU har undervisning som er jevnt fordelt over ukedager og semester, har BLUS åtte samlingsuker per studieår, i tillegg til nettuker. Studiet kvalifiserer også til opptak på masterprogram. Antall studenter på BLUS i studieåret 2023-2024 er 322, på BLU er det 166 studenter, totalt antall studenter på begge utdanningene er 488.

Barnehagelærerutdanning består av kunnskapsområder tilsvarende 180 studiepoeng. Det er fem obligatoriske kunnskapsområder i løpet av de to første åra, i tillegg tar studentene forsterkningsemnet BULL 2 på andre året. Videre er det tre kunnskapsområder det tredje året. I femte semester velger studentene en fordypning som tar utgangspunkt i minst ett kunnskapsområde. Alternativt har studentene mulighet til å velge et internasjonalt semester. Det varierer hvilke fordypninger som tilbys campus- og samlingsbasert. I sjette semester tar studentene LSU og et innføringsemne i metode som er tilknytta skriving av bacheloroppgaven. Forskriftens krav § 3 om at pedagogikkfaget skal være et sentralt og sammenbindende fag, er løst ved å forsterke BULL og å tilby BULL 1 det første og BULL 2 det andre året. Både BULL 1 og BULL 2 er per i dag er emner i pedagogikk. Alle de andre kunnskapsområdene inkluderer flere fag. Alle kunnskapsområdene er forskningsbaserte og forankret i forskningsaktive fagmiljø (jf. Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning, 2012 § 3 - 4). Noen kunnskapsområder gis over et helt år, mens andre gis over et semester.

BLU er studieåret 2023-2024 bygd opp slik

1. år	Barns utvikling, lek og læring BULL 1, 20 stp.	Samfunn, religion, livssyn og etikk SRLE, 20 stp.	Natur, helse og bevegelse NHB, 20 stp.	Praksis: 35 dager
2. år	Barns utvikling, lek og læring BULL 2, 20 stp.			Praksis: 40 dager
	Kunst, kultur og kreativitet KKK, 20 stp.	Språk, tekst og matematikk STM, 20 stp.		
3. år	Fordypning (5 emner + internasjonalt semester) 30 stp			Praksis: 25 dager
	Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid LSU, 15 stp	Bacheloroppgave, 15 stp.		

BLU S er studieåret 2023-2024 bygd opp slik

1. år	Barns utvikling, lek og læring BULL 1, 20 stp.	Samfunn, religion, livssyn og etikk SRLE, 20 stp.	Natur, helse og bevegelse NHB, 20 stp.	Praksis: 35 dager
2. år	Barns utvikling, lek og læring BULL 2, 20 stp.			Praksis: 40 dager
	Språk, tekst og matematikk STM, 20 stp.	Kunst, kultur og kreativitet KKK, 20 stp.		
3. år	Fordypning (5 emner + internasjonalt semester) 30 stp			Praksis: 25 dager
	Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid LSU, 15 stp	Bacheloroppgave, 15 stp.		

Fordypningsområdene som tilbys høsten 2023 er følgende:

- Barnespråk, barnelitteratur og barnekultur
- Mangfold i barnehagen
- Bærekraftige barnehagepraksiser
- Lek, kunst og bevegelse
- Mulighetsrommet – natur, bevegelse og matematikk
- Internasjonalt semester, der noen studenter er i Namibia høsten 2023

Barnespråk, barnelitteratur og barnekultur, Bærekraftige barnehagepraksiser og Mangfold i barnehage tilbys samlingsbasert, mens *Lek, kunst og bevegelse* og *Mulighetsrommet, natur, bevegelse og matematikk* tilbys campusbasert. Fordypningene er likevel åpne på tvers av campus og samlingsbasert utdanning. Når studentene velger fordypning, må de være bevisst på om fordypninga tilbys campus- eller samlingsbasert. Studentgruppene i fordypningene kan dermed være blanda på tvers av BLU og BLUS, men studentene beholder sin tilhørighet til enten campus- eller samlingsbasert utdanning. I enkelte år har det vært satt et tak på maksimalt antall studenter i enkelte fordypninger, og opptak til disse fordypningene har skjedd på grunnlag av studentenes karakterer.

Studiet har videre seks gjennomgående tema som inngår i alle år og kunnskapsområder og som er i tråd med de nasjonale retningslinjene for barnehagelærerutdanning (Universitets- og høgskolerådet, 2018, s. 6):

- Mangfold og likeverd
- Urfolksperspektivet og samisk kultur
- Barn med behov for særskilt omsorg og oppfølging
- Barns livsmestring og helse
- Profesjonsfaglig digital kompetanse, herunder digital dømmekraft
- Bærekraft

3) Valg av kvalitetsområder og mandat

Utvalget mottok et mandat som er utarbeidet i samarbeid med studieprogramansvarlig, instituttledere og prodekan utdanning. Leder for utvalget har også fått mulighet til å spille inn forslag. Mandatet baserer seg på de åtte kvalitetsområdene i kvalitetssystemet ved HINN. Det tar utgangspunkt i to sentrale elementer i barnehagelærerutdanning – praksisnærhet og tverrfaglighet – i tillegg til et element som er spesielt relevant grunnet studentrekrutteringssituasjonen. På bakgrunn av dette ble følgende tre områder valgt ut:

- 1) Rekruttering og utvikling av student- og profesjonsidentitet (jf. Høgskolens kvalitetsområde 2)
- 2) Profesjonsretting og praksisnærhet (jf. Høgskolens kvalitetsområde 4 og 6)
- 3) Struktur, profesjonsdannelse og tverrfaglighet (jf. Høgskolens kvalitetsområde 3, 4 og 8)

Mandatet ligger vedlagt rapporten (vedlegg 1).

4) Evalueringsutvalgets sammensetning

Utvalgets sammensetning var som følger:

- Anja Maria Pesch, førsteamanuensis i pedagogikk, Høgskolen i Innlandet (leder)
- Mats Molberg, førsteamanuensis i matematikk, Høgskolen i Innlandet
- Odd Helge Lindseth, førsteamanuensis i samfunnsfag, Høgskolen i Innlandet
- Mona Elisabeth Persson Aronson, førsteamanuensis i musikk, Høgskolen i Innlandet og Universitetet i Karlstad
- Kristin Sørum, pedagogisk leder Fredheimvegen barnehage, Ringsaker
- Elin Storsveen, styrer Flekkenga barnehage, Hamar
- Anna Eriksson, utdanningsledare førskolläraprogrammet og Universtetsadjunkt Didaktik, Högskolan i Gävle
- Margareth Eilifsen, studieleder barnehagelærerutdanning, Høgskulen på Vestlandet
- Linda Ballo, praksiskoordinator, Høgskolen i Innlandet (sekretær)

Utvalget er satt sammen av fire faglige ansatte ved LUP og fire eksterne medlemmer. I tillegg er praksiskoordinator for BLUS sekretær for utvalget. De eksterne medlemmene er henholdsvis tilknyttet praksisfeltet med lang erfaring som praksislærere og innehar stillinger som studieledere ved tilsvarende utdanninger.

5) Metodikk

Utvalget fikk i forkant av første møtet tilsendt et sett med grunnlagsdokumenter som leder av utvalget i samarbeid med sekretæren valgte på bakgrunn av mandatet utvalget hadde fått. Følgende dokumenter ble sendt ut til utvalget:

- Mandat for periodisk evaluering av barnehagelærerutdanninga
- Veileder for periodisk evaluering
- Forskrift for rammeplan for barnehagelærerutdanning
- Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning
- Studieplaner for BLU og BLUS ved HINN
- Emnebeskrivelser av de obligatoriske emnene på BLU/S ved HINN
- Emnebeskrivelser for praksis
- Retningslinjer for praksisstudiet 2023-2024
- Studieprogramansvarliges rapport 2020-2021
- Studieprogramansvarliges rapport 2021-2022
- Studiebarometeret 2021 BLU
- Studiebarometeret 2021 BLUS
- Studiebarometeret 2022 BLU
- Studiebarometeret 2022 BLUS
- Kandidatundersøkelsen 2022 (med merknad om at kun deler undersøkelsen var relevant for vår evaluering)

Utvalget fikk i oppdrag å svare på spørsmålene stilt i mandatet, basert på en analyse av grunnlagsdokumentene. Siden noen spørsmål i mandatet var vanskelig å drøfte med kun dokumentene som grunnlag, ble det i tillegg gjennomført en panelsamtale med faglærere og en med studenter. Hensikten med panelsamtalene var å få større innsikt i hvordan føringer i dokumentene faktisk operasjonaliseres i undervisningspraksis. For studentpanelet ble det rettet spesielt fokus mot punkt 1 i mandatet. Ved sammensetningen av faglærerpanelet var vi oppmerksom på å representere alle obligatoriske kunnskapsområder og spesielt faglærere med fagbakgrunn som ikke var representert i utvalget. Studentpanelet var satt sammen av studenter i 5. semester, med en student fra hver fordypning. Begge panel besto av fem personer, og panelsamtalene ble gjennomført i perioden mellom de to møtene i utvalget. Spørsmål som ble stilt til panelene ligger vedlagt (vedlegg 2 og 3). Utvalgsmedlemmene fikk tilsendt en oppsummering av panelsamtalene.

Som det framgår av agendaen for det første møtet (vedlegg 4), ble utvalgsmedlemmene delt i grupper, og hver gruppe fikk i oppgave å se på ett punkt i mandatet og forberede et innlegg til diskusjon. Gruppene valgte selv hvilke grunnlagsdokumenter som var særlig relevant for deres punkt.

6) Analyse

Evalueringa foregår i en spesiell tid for barnehagelærerutdanninga. Fra høsten 2021 fikk barnehagelærerutdanninga tildelt ekstra studieplasser, og det bidro til en økning i antall studenter i pandemiåra. Etter pandemien har student- og søkertall falt, noe som er en nasjonal utfordring i flere lærerutdanninger. Ved BLU HINN har antallet førsteårsstudenter falt fra 107 i 2019 til 44 i 2023, mens BLUS har hatt en liten økning fra 89 til 104 studenter i samme periode. Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning (2012) gjennomgikk en revisjon med virkning fra 1.1.2023. I statsbudsjettet for studieåret 2023 ble det tildelt ekstra ressurser til alle institusjoner som driver barnehagelærerutdanning. Midlene ble tildelt ut ifra studentantallet og størrelsene på barnehagelærerutdanninga og skulle brukes i 2023. Målet med denne tildelinga var å styrke den tverrfaglige utdanninga. Ved HINN brukes disse midlene for arbeid med kvalitetsutvikling av

utdanninga, men dette arbeidet foregår atskilt fra periodisk evaluering. Likevel danner disse elementene et bakteppe for evalueringa. I det følgende tar rapporten for seg hvert punkt i mandatet og viser til styrker, svakheter, samt noen forslag til videreutvikling og forbedringspotensial.

6.1 Rekruttering og utvikling av student- og profesjonsidentitet

Utvalget vil trekke frem at utviklingen av profesjonsidentiteten fremkommer tydelig i emnebeskrivelser og retningslinjer for praksis. Dokumentene er gode og tydelige, og progresjonssirkelen i praksis følger utviklinga slik den er beskrevet i de nasjonale retningslinjene. For drøftinga av dette punktet i mandatet har likevel panelsamtalene vært et viktig grunnlag der spesielt samtalen med studentene har gitt innsikt i hvorfor studenter velger å studere BLU/S ved HINN og hvordan de selv forstår utviklinga av sin profesjonsidentitet.

Rekruttering er et spesielt viktig punkt, grunnet nedgang i antall søkere og studenter som begynner på utdanninga. Resultatene fra studiebarometer tilsier at studentene generelt er godt fornøyd med utdanninga, og det vises også til i studieprogramansvarliges rapport. Også studentene på panelsamtalen uttrykte at de hadde valgt BLU/S ved HINN, fordi utdanninga har et godt rykte, og at de hadde hørt mye positivt om utdanninga og studiemiljøet fra både tidligere studenter, kolleger i barnehagen og lærere på videregående skole eller ungdomsskolen. Videre ble det nevnt både geografisk nærhet til bosted og et ønske om å ta utdanning et annet sted enn der man bor. Studentene uttrykte også at de hadde sammenlignet BLU/S ved HINN med tilsvarende utdanninger ved andre institusjoner og ut ifra det valgt å studere ved HINN. For noen spilte også karaktersnittet fra videregående skole en rolle. Valget om å ta barnehagelærerutdanning var basert på tidligere erfaring fra barnehage og til dels andre deler av utdanningssystemet, og en stor interesse for barnehagepedagogikk. En annen grunn som studentene trakk fram for valget var muligheter for videreutdanning etter endt barnehagelærerutdanning.

Utvalgets oppfatning er at utviklingen med nedgang av studenttall er et nasjonalt fenomen som delvis står utenfor utdanningsinstitusjonens og utdanningas makt. Både profesjonens status, lønn, arbeidsvilkår, omtale m.m. spiller en rolle for hvilke valg studiesøkere tar. Dette trekkes også frem av studentene, som viser til at lønna som man får som barnehagelærer er dårlig i forhold til andre yrker med en treårig bachelorutdanning, og studentene opplever det slik at man som barnehagelærer ikke blir satt pris på. Lønna står heller ikke i forhold til ansvaret en barnehagelærer har. I tillegg ble det trukket frem at lønnsforskjellen mellom barnehagelærer og pedagogisk leder er for liten i forhold til forskjellen i ansvar og oppgaver som ligger til stillingene

Samtidig har utdanninga og institusjonen et ansvar for å fremme både barnehagelærerprofesjonen og utdanninga. Inntrykket til mange faglærere er at studentene forlater campus når undervisninga er over. Det bekrefter også studentene. De som bruker eksempelvis biblioteket for lesing, gruppearbeid etc. viser til at det er få andre studenter der. Studentene viser til både den fysiske utforminga, muligheten til å delta i aktiviteter og egne preferanser som grunn for det. De opplever at det er få rom som er tilgjengelige for dem, og disse har ofte dårlig luft og/eller mye støy, som eksempelvis kantina. Muligheter for å spre seg, f.eks. å utnytte Biohuset bedre og med et kantinetilbud der med selvbetjening nevnes. For noen vil tilbud utenom undervisninga – både faglige foredrag og seminarer og fritidstilbud – bidra til at man brukte campus mer. Det eksisterer en rekke tilbud i regi av SINN og

HAST samt mer private initiativ og facebookgrupper, men disse er ikke nødvendigvis kjent for studentene. Hvor mye man er interessert i å delta, er videre avhengig av eget nettverk.

Utvalget undrer seg over om intensjonen om å bygge gode studentarenaer i stor grad er laget for campusstudenten, og om det å være på campus er viktig for studenters mulighet til å til å kommunisere med hverandre uten skjerm. BLU campus er den utdanninga der søkertallet har gått mest ned. Spørsmålet om utforming av studentarenaer henger sammen med hvilke former for BLU-utdanning HINN ønsker å videreutvikle. Samlingsbasert BLU har tette undervisningsuker, og studentene bor ofte et stykke unna Hamar. Spørsmålet om å oppholde seg på campus utenom undervisningsukene er derfor mindre aktuell for dem. For assistenter og fagarbeidere som ønsker å ta barnehagelærerutdanning kan en arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning være en god løsning, siden de – med den lønna de har – ofte ikke har mulighet til å være borte fra jobb for å være i praksis i flere uker per år. Samtidig viser en nylig gjennomført undersøkelse at det ikke er grunnlag i Innlandet for å starte opp en arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning. Det planlegges derfor en fireårig samlingsbasert deltidsutdanning. Denne skal ikke erstatte den nåværende BLUS, men være kompletterende til det tilbudet HINN har i dag. Et spørsmål – og en mulig fare – ved å tilby flere parallelle utdanninger kan være at det svekker robustheten i de enkelte barnehagelærerutdanningene. Samtidig kan fleksibilitet i utdanningstilbud være vesentlig for studentrekruttering og for et overordna mål om å utdanne flere barnehagelærere. Et annet tilknytt spørsmål er hvilken profil barnehagelærerutdanning ved HINN skal ha når det blir færre studenter – skal profilen være bred eller skal man for eksempel tilby færre fordypninger? Fordypningene ser ut til å være tematisk organisert, og det framgår i mindre grad hvilke(t) kunnskapsområde(r) de er knyttet til, noe som kreves i Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning (2012 § 3 - 6). Det bør tydeliggjøres hvordan fordypningene er knyttet til kunnskapsområdene og også til aktive forskermiljø med relevans for barnehage- og oppvekstfeltet. Utvalget vil utfordre HINN til å utvikle fordypninger som bygger på minst to av kunnskapsområdene og som er forankret i aktive forskningsmiljø.

Et annet element knytta til rekruttering som utvalget har diskutert, er i hvilken grad barnehagelærerutdanning generelt kvalifiserer for alle administrative oppgaver som forventes av nyutdanna barnehagelærere. Styrere etterlyser mer kompetanse i ledelse av personalet, å føre vanskelige samtaler, sette opp vaktliste etc. Mange nyutdanna barnehagelærere kvier seg for å være pedagogisk leder og søker heller på stillinger som barnehagelærer. En opplevelse av manglende innsikt i slike oppgaver ga også deltakerne i studentpanelet uttrykk for. Det gjelder spesielt for studenter med lite arbeidserfaring fra barnehagen. Det varierer i hvilken grad studentene hadde fått innsyn i slike oppgaver i praksis. Rekrutteringss spørsmålet ligger sånn sett ikke ved HINN, men i hva utdanninga kvalifiserer til og kravene yrkeslivet stiller, i tillegg til lønn, profesjonens status og omtale.

Utvalget vurderer det slik at den treårige utdanninga vi har kvalifiserer til stillinger som barnehagelærer, men for å kunne jobbe som pedagogisk leder eller styrer trenges det mer utdanning. Utvalget vil utfordre HINN til å utvikle et tilleggstilbud som retter søkelys på ledelsesarbeid som er viktig for å jobbe som pedagogisk leder og som gir studenter, nyutdanna eller ikke, mulighet til å videreutdanne seg til den type stilling. Utvalget tenker at et slikt tilbud kan kobles til den nye finansieringsmodellen for UH-sektoren. Det kan for eksempel være et studium på 30 eller 60 studiepoeng som går over 2 – 3 semester. Et slikt tilbud vil videre være i tråd med betydningen av å

skape karriereveier for barnehagelærere som trekkes frem i rapporten om barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv (Kunnskapsdepartementet, 2018, s. 87 f.).

Faglærernes inntrykk er at profesjonsbegrepet kan være vanskelig for studentene, og arbeidet med utvikling av profesjonsidentitet i undervisningen knyttes tett til progresjonen for pedagogiske ledelse og praksis, slik det er beskrevet i de nasjonale retningslinjene (Universitets- og høyskolerådet, 2018), og der hovedfokus er på ledelse av seg selv og barn i 1. året, ledelse av medarbeidere og barn i 2. året og ledelse av barn og barnehage i 3. året. Det viser seg i valg av fokus i kunnskapsområdene som jobber med tema over tid, og i utforming av arbeidskrav og eksamen som vinkles inn mot profesjonsutøvelse. Faglærerne påpeker samtidig at det er utfordrende å faktisk vurdere studentenes profesjonsforståelse og -utøvelse gjennom arbeidskrav og eksamen. Det grunner blant annet i at ressursene som er til rådighet for undervisning sjeldent gir mulighet til å skape reelle situasjoner for det (jf. punkt 6.2). For faglærerne i pedagogikk kan praksisoppfølging gi en større innsikt i det, mens andre faglærere savner denne muligheten. Et forslag for å kunne følge profesjonsutviklingen til studentene tettere er å opprette en form for klassekontakt. Emneansvar gir ikke denne muligheten. Faglærerne uttrykker også ønske om flere fora for å diskutere både hva vi legger i profesjonsbegrepet og hvordan man kan følge det opp og støtte studentenes utvikling av profesjonsutøvelsen i utdanninga. Selv om alle kunnskapsområder jobber med det, kan det bli fragmentert, fordi faglærerne vet for lite om hva hverandres arbeid.

For studentene henger utviklingen av profesjonsidentitet tett sammen med faglig kunnskap. I panelsamtalen trekkes det at kunnskapsområdene som går over ett år gir større mulighet for modning, og at det er i de emnene studentene føler at de har utviklet mest kunnskap og er tryggest på seg selv. Her opplever de at de har både oversikt over perspektiver og teorier og større innsikt i noen av dem som de selv har kunnet velge å fordype seg i. Emnene som kun går over ett semester (som STM og KKK i 2. året) gir ikke nødvendigvis samme mulighet for modning, og av og til oppdager man sammenhenger og meninger noen måneder senere, når emnet har tatt slutt. Studentene gir uttrykk for at de er fornøyde med utdanningsvalget, at de kan tenke seg å jobbe i barnehagen, men at de også anser BLU/S som en god grunnutdanning som man kan bruke som utgangspunkt for videreutdanning. Noen ønsker å videreutdanne seg i en mer spesifikk retning som eksempelvis spesialpedagogikk, andre vurderer å ta en master. Noen studenter uttrykte ønske om å videreutdanne seg for å etter hvert jobbe andre steder enn i barnehagen, men for flere var videreutdanning viktig for å fortsette i barnehagen. Det gjenspeiler seg i undersøkelsene Børhaug m.fl. (Kunnskapsdepartementet, 2018) viser til samt i Østrem's funn om faglig utvikling som en viktig faktor for å bli værende i yrket (Sandgrind, 2019). På slutten av samtalen ga flere studenter uttrykk for at de gjerne kunne ha tenkt seg slike samtaler oftere – former for metasamtaler om utdanninga og mulighet til å samsnakke med faglærere og eventuelt administrasjonen.

6.2 Profesjonsretting og praksisnærhet

Som vist til under punkt 6.1 gir dokumentene god innsikt i hvordan barnehagelærerutdanninga ved HINN ivaretar profesjonsretting og praksisnærhet. Retningslinjene for praksis er gode og grundige, og tilbakemeldinga fra praksisfeltet er at kommunikasjonen med høyskolen fungerer godt. Samtidig opplever praksislærere at det er stor variasjon blant studentene med tanke på innsikt i hva de skal gjøre i praksis og hvor mye de ønsker å utfordre seg selv. Det er heller ikke bestandig så enkelt å tolke tidligere vurderinger som studenter har med seg fra andre barnehager. Et spørsmål som ble løftet i

utvalget er om det er mulig å sette klarere progresjonskrav til studentene og tydeligere målbeskrivelser, slik at det kan være lettere å vurdere praksis i henhold til læringsutbyttebeskrivelsene. Både praksislærere og faglærere opplever dessuten et økt antall introverte studenter som i liten grad tar ordet eller involverer seg i større sammenhenger. Det oppleves som utfordrende i barnehagen og i undervisningssammenheng. Spørsmålet er hvordan utdanninga kan styrke studentenes trygghet på seg selv som profesjonsutøver. Et tilknyttet spørsmål er hvordan praksisnærhet framkommer i undervisninga. Både faglærere og praksislærere merker her en forskjell mellom studentene på BLU og BLUS, der studentene som går samlingsbasert ofte har lengre erfaring fra barnehagen og byr mer på seg selv.

Diskusjonen i faglærerpanelsamtalen dreide seg om hvilke muligheter ulike kunnskapsområder har, grunnet at de har forskjellig ressurstildeling. Noen kunnskapsområder har mulighet til å jobbe i mindre grupper og med flere faglærere og kan derfor både utfordre og trygge studentene til forskjellige former for deltakelse. Andre har stort sett hele studentkullet samlet, og selv om det er mulighet for å diskutere og jobbe i små grupper, rekker faglæreren ikke fram til alle og har dermed ikke mulighet til å følge opp og utfordre studenter i deres faglighet. Å utfordre til å ytre seg i et stort plenum blir ofte mer utfordrende enn i mindre grupper, spesielt med vanskelige tema. Faglærerne er videre tydelige på at tilbakeholdenhet kan være en faktor, men også manglende motivasjon og vilje til å sette seg inn i tematikk og pensum spiller inn hos noen studenter. Studentene i panelsamtalen uttrykte betydningen av å ikke kun lese, men å lære pensum og å reflektere kritisk. Her har faglærerne en viktig rolle, samtidig kan det være vanskelig å ivareta denne oppgaven når man er en faglærer med mange studenter. I studieprogramansvarliges rapport vises det til en lignende knyttet til studentaktive læringsformer og helhetlige læringsprosesser. Utformingen av undervisningsrommet innebærer også visse muligheter og begrensninger. Videre peker faglærerne på utfordringer med å vurdere skikkethet når gruppene er store. Studentenes tilbakemeldinger bekrefter at det er lettere å diskutere og ytre seg i mindre grupper. Spesielt når man er usikker på fagterminologi, kan det gjøre at man blir stille, og det fremmes et ønske om å inkludere mer teori i diskusjoner, og til dels også til å gi rom for flere diskusjoner i undervisninga.

Progresjon i profesjonsdannelse sikres gjennom både arbeidskrav, undervisning, praksis og eksamen. Det framgår av emnebeskrivelsene og studieplanen. Studentene viser til at de opplever progresjon blant annet gjennom krav i arbeidskrav og praksis, og at emner som går over lengre tid bidrar til mer progresjon (jf. 6.1). Et annet punkt som progresjonen er knyttet til er ledelse, slik det også er beskrevet i de nasjonale retningslinjene (Universitets- og høyskolerådet, 2018). Å følge progresjonen i utvikling av lederegenskaper kan være utfordrende. I Sverige har man lignende erfaringer, til tross for at barnehagelærerutdanninga er et halvt år lenger. Det henger sammen med endringer i feltet og samfunnet, som har større krav til lederskap og store krav til studenter. Samtidig trenger man tid til å utvikle seg som leder, og feltets krav til studenter (i praksis og jobb) møter ikke nødvendigvis denne modningsprosessen. Man kan derfor spørre hva det står i forhold til når det uttrykkes at studenter har svakt lederskap. Utvalget mener at det burde skrives tydeligere fram hvilken kompetanse i pedagogisk ledelse utdanninga gir. Det gjelder både barnehagelærerutdanninga ved HINN og nasjonalt. Videre stiller utvalget spørsmål om fokuset på ledelse går på bekostning av fagkunnskap. Det ble trukket frem som en bekymring blant faglærere, samtidig som studentene trakk fram fagkunnskap som et vesentlig element for profesjonsidentitet og trygghet som profesjonsutøver.

Nærhet til og sammenheng med praksis kan forstås ulikt. En kobling er arbeidskrav som kunnskapsområdet gir og som studentene skal utføre i praksis, en annen er å aktualisere i undervisninga hva det betyr å være barnehagelærer gjennom eksempler, felles utforskning og kasus, ved å velge praksisnære arbeidskrav (som f.eks. at studenter skal skrive tekster som er tett knyttet til barnehagens virksomhet) og eksamen. Noen faglærere opplever at praksisnærhet blir en privatsak, fordi det i liten grad er satt i system. I enkelte kunnskapsområder brukes det mye energi og tid på å eksempelvis invitere barnehager inn i undervisning for å øke praksisnærhet, uten at det gis støtte til det. Et generelt dilemma som alle faglærere påpeker, er at praksisoppfølginga gjøres av faglærerne i pedagogikk. I lys av tettere oppfølging av studenter som en form for profesjonsveiledning (jf. 6.1) kan det forstås som en god løsning. Samtidig er det en ulempe at faglærere i andre fag og kunnskapsområder mister kontakten til praksisfeltet. Det påpekes også i studieprogramansvarliges rapport. Lignende erfaringer er gjort ved andre utdanningsinstitusjoner i Norge, der man har gått tilbake til å involvere alle faglærere i praksisoppfølging igjen etter en periode da kun faglærere i BULL hadde ansvar for det (se eksempelvis [Profesjon, progresjon og praksis i barnehagelærerutdanningen, USN](#)). Faglærerne ved HINN uttrykker at de savner tverrfaglige fora som skaper forbindelse med praksis, slik som f.eks. praksismøtene ga tidligere. Studentene viser til at noen faglærere har for lite kunnskap om og erfaring fra barnehagen, og at avstanden mellom teori og praksis da blir stor. Faglærerne peker på at de savner en grunnleggende analyse og drøfting av hva det betyr å jobbe profesjonsretta, tverrfaglig og forskningsbasert (jf. 6.1).

Utvalget oppfatter det slik at praksisnærhet innebærer både muligheter og dilemma: på den ene sida kan oppfølging fra kun pedagogikk-faglærerne bidra til at man kommer litt tettere på enkeltstudenten og får større kontinuitet og mulighet til å styrke profesjonsutviklingen hos studentene. Samtidig fratar denne formen for oppfølging andre faglærere muligheten for naturlig kontakt med praksisfeltet og fører i tillegg til redusert tverrfaglighet i praksisoppfølginga. Lignende tilbakemeldinger kommer fra praksisfeltet. Grunnen til at vi gikk over til individuell oppfølging var opplevelsen av at man ikke klarte å følge opp den enkelte studenten godt nok – men avstanden til praksisfeltet ble større med den nye modellen. En mulighet vil være å arrangere mer uformelle møter som for eksempel samtaler som ble gjennomført i forbindelse med periodisk evaluering. Hospitering er en god mulighet, men først og fremst for den enkelte faglæreren. En annen mulighet er å inkludere praksislærere i tettere samarbeid gjennom digitale løsninger. En tredje er å arrangere fagdager med praksislærere i de periodene der andre studenter er i praksis. Det skaper både en mulighet for praksislærere å komme på fagdagen og for studentene å øve seg på lederdager i realistiske situasjoner. En videre mulighet er å rullere på hvilket kunnskapsområde som har ansvar for fagdagen Det finnes ulike modeller for arbeidet med kvalitet i praksis og for å styrke samarbeidet med praksisfeltet. Praksislærere kan involveres sterkere i hva som skal diskuteres på fagdage, eksempelvis kan en felles drøfting av læringsutbyttebeskrivelser være et bidrag til å konkretisere hvordan man kan vurdere dem. Utvalget vil videre trekke frem at samarbeidet mellom faglærere og praksisfeltet må forstås gjensidig – både kan faglærerne øke sin barnehagefaglige kompetanse og barnehager kan få nye innspill. Profesjonsutøvelse og praksis er vanskelig å vurdere, og det er vesentlig med et fellesskap og felles diskusjoner rundt hva man mener og hvordan man vurderer disse elementene.

6.3 Struktur, profesjonsdannelse og tverrfaglighet

Studenter skal ha et profesjonsnivå som gjør at de kan arbeide i barnehagen uavhengig av hvor i landet de jobber og har studert. Dokumentene som ble sendt ut til utvalget har et tydelig innhold og er lett å følge, og det er viktig for studentenes forståelse av utdanninga. Samtidig er det vanskeligere å forstå ut ifra dokumentene hvordan man jobber med emnene og studieplanen på overordna nivå. Dokumentene sier lite om hvordan kollegiet jobber systematisk med kvalitet i utdanninga, med profesjonsretting, forskningsbasert utdanning, tverrfaglighet og praksisnærhet. Under punkt 6.1 og 6.2 har det blitt vist til hvordan faglærere jobber med profesjonsretting og praksisnærhet, samt hvilke utfordringer det innebærer. Et hovedelement under dette punktet vil derfor være tverrfaglighet, samt spørsmålet hvordan sammenhengen mellom studieplan, emnebeskrivelser, læringsutbyttebeskrivelser, undervisning, arbeidskrav og vurdering ivaretas.

Faglærerne viser til at man i arbeid med undervisningsplaner for kunnskapsområdene ofte ser på sammenhengen mellom emnebeskrivelsen, arbeidskrav og læringsutbyttebeskrivelser og egne undervisningsaktiviteter, altså at emnebeskrivelsen ivaretas i undervisningsplanen. Det er mindre vanlig å se til studieplanen, og den oppleves heller ikke som så lett å operasjonalisere med tanke på profesjonsutøvelsen. Her spiller også den generelle utfordringa med å vurdere profesjonsutøvelsen inn (jf. punkt 6.1.). Det velges likevel eksamensformer som skal gi et inntrykk av studenters tenkte utøvelse. Faglærerne opplever også manglende sammenheng mellom strenge retningslinjer og mildere praksis, f.eks. når det gjelder gjennomføring av arbeidskrav. Offisielt er det strenge retningslinjer for godkjenning av arbeidskrav ved forsinket innlevering, samtidig opplever faglærere at de blir bedt om å ha en mildere praksis når studenter tar kontakt for å kunne få utsettelse.

Faglærerne gir uttrykk for at de savner en systematikk rundt punktene som mandatet etterspør, samt fora for å diskutere innholdet i termene (jf. 6.2). Det eksisterer et Teamsrom for BLU, og det er jevnlig møter for alle faglærere som er tilknyttet utdanninga. Det kan sikre at viktig informasjon når frem, men gir ikke rom for grunnleggende diskusjoner. Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning (2012 § 4 - 2) gir føringer for at studieplanen skal inneholde bestemmelser om faglig innhold og tverrfaglighet. I de nasjonale retningslinjene fremmes betydningen av studenters tverrfaglige innsikt. Denne skal sikres gjennom utdanningas flerfaglige struktur, og studie- og emneplaner skal kombinere enkeltfagenes styrke med en profesjonsnær tilnærming. Videre bør det tilstrebes samarbeid om emner som inngår i flere kunnskapsområder. Man kan tolke det som en føring om tverrfaglighet både innad i og mellom kunnskapsområdene, en forståelse som også faglærerne fremmet i samtalen. Tverrfaglighet mellom kunnskapsområdene er til dels satt i system, fordi det er noen møteplasser i hvert studieår, men ikke mellom alle kunnskapsområdene. På første året har eksempelvis BULL 1 en møteplass med henholdsvis NHB og SRLE, men SRLE og NHB har ingen møteplass. På andre året er det tilsvarende, der BULL 2 har en møteplass med både STM og KKK, men KKK og STM har i utgangspunktet ingen møteplass, siden de ligger i hvert sitt semester. Det er likevel planlagt å skyve ressurser og timer, slik at det kan etableres møteplasser mellom alle tre emnene. Et annet nivå i tverrfaglighet angår de enkelte kunnskapsområdene; bortsett fra BULL 1 og 2 er alle kunnskapsområdene flerfaglige, men om de jobber tverrfaglig, varierer. NHB framstår som et kunnskapsområde som jobber tverr- og transfaglig, og det pekes på utfordringen med å både ivareta tverrfagligheten og å fordype mer enkeltfaglige perspektiver der studentene trenger begge. Tverrfaglig eller transfaglig arbeid innad i kunnskapsområdene krever også at faglærere setter seg inn i pensum og fag som ikke er deres, slik at de både kan fremme tverrfagligheten og enkelte fagperspektiver der det er nødvendig. Å skape slike

synteser for studentene er viktig, slik at det ikke er kun overlatt til studentene å skape dem. Også ulike vitenskapstradisjoner spiller inn her, og å skape en rød tråd i den vitenskapelige progresjonen er også et felles ansvar. Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning (2012 § 1 - 3) vektlegger at barnehagelærerutdanning skal være forskningsbasert med høy faglig kvalitet, og det savnes en tydelighet i emnebeskrivelser og studieplanen, hvordan dette kravet ivaretas og hvilke forskningsmiljø som er aktive i BLU/S ved HINN. Å etablere tverrfaglig samarbeid innad i kunnskapsområder krever tid og en noenlunde stabil faglærersammensetning over tid, noe som ikke har vært tilfelle for alle kunnskapsområder. Videre kan det være utfordrende at pedagogikk har egne kunnskapsområder. Det gir på den ene sida mulighet til å jobbe grundig og over tid med sentrale elementer som pedagogisk grunnsyn og sørge for progresjon, på den andre sida gjør det avstanden til de andre kunnskapsområdene større. Når det i tillegg kun er faglærerne i pedagogikk som har praksisoppfølging, forsterker det avstanden mellom pedagogikk/BULL 1 og 2 og de andre kunnskapsområdene. Selv om Forskriftens (2012 §3 - 3) krav om at pedagogikk skal være et sentralt fag med et særlig ansvar for progresjon og profesjonsinnretting ivaretas, kan BLU/S ved HINN utfordres til å se på flere muligheter til å binde sammen pedagogikkfaget med de andre kunnskapsområdene, eksempelvis gjennom tverrfaglige emner og prosjekt.

I forbindelse med det ønsker utvalget å peke på spørsmålet om hvordan utdanninga i fellesskap kan ivareta profesjonsrettingen og progresjonen i denne profesjonsrettingen. Hospiteringsordninga har blitt igangsatt for å lage tydeligere forbindelser, men det bidrar ikke nødvendigvis til systematisering av kobling mellom praksis, profesjon og fag. Det er en grunnleggende utfordring at mange som underviser på BLU har ekspertise i sine fag, men ikke nødvendigvis barnehagefaglig kompetanse. I tillegg er mange faglærere både involvert i barnehagelærer- og i grunnskolelærerutdanning og blir derfor ikke nødvendigvis spesialisert på ett felt eller én form for institusjon. For noen fag er det heller ikke så populært å jobbe på barnehagelærerutdanninga fordi utdanninga har lavere status enn eksempelvis grunnskolelærerutdanninga. Å skape rom for jevnlig metasamtaler om praksisnærhet, tverrfaglighet og profesjonsdanning i barnehagelærerutdanningen er derfor vesentlig og et ansvar som studieprogramansvarlig må ta. Et spørsmål som kan henge ved her er hvordan emnene er fordelt i utdanninga. På bakgrunn av studentenes tilbakemeldinger er det en fordel, om emner går over et helt år framfor et semester. En lignende erfaring har også andre utdanningsinstitusjoner gjort. Faglærere fra emnene på 1. året påpeker at det er en ulempe at alle tre emner har eksamen på slutten av studieåret. Samtidig kan det å ta eksamen i 60 studiepoeng ved slutten av studieåret kan styrke gjennomstrømning og beholde studentene. En anbefaling fra utvalget er derfor at ordninga med kunnskapsområder som går over et helt studieår beholdes.

Barnehagelærerutdanninga i Norge er rammeplanstyrt, men institusjonen har fått litt mer rom for særpreg. Utvalgets oppfatning er at Høgskolen i Innlandet har klart å lage en barnehagelærerutdanning med særpreg og profil. Følgforskninga for BLU har pekt på at utdanninga har blitt veldig kompleks etter omlegging fra FLU, og i fjor kom det en ekstra bevilgning for 2023 i statsbudsjettet til barnehagelærerutdanninger. Utvalget vil oppfordre HINN til å bruke denne ekstra bevilgninga til å utvikle tverrfagligheten i utdanninga på tvers av kunnskapsområder, så langt det er mulig i inneværende år. Det vil bidra til at studentene kan få en større smakebit av tverrfaglighet og at alle emner kan bidra til modningsprosesser over hele året. En annen oppfordring er å jobbe med å involvere praksislærere mer, og å involvere faglærere mer i praksis og praksisoppfølging. I forlengelse

av det ønsker utvalget å utfordre Høgskolen i Innlandet til å jobbe med utvikling av profesjonsidentitet for barnehagelærere.

7. Konklusjoner og anbefalinger for videre kvalitetsutvikling

Dokumentene – emnebeskrivelser, studieplan, retningslinjer for praksis m.m. – for barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Innlandet er tydelige og gir god innsikt i utdanningens oppbygging og innhold. Samtidig savnes det et grunnlag for noen av de interne sammenhengene i utdanninga, og den konstruktive innrettinga som binder nivåene sammen. Dokumentene gir lite innsikt i hvordan føringene faktisk operasjonaliseres, og panelsamtalene som ble gjennomført i forbindelse med evalueringa har derfor gitt verdifull innsikt i disse prosessene. På bakgrunn av både dokumentene som ble sendt ut i forkant og panelsamtalene ønsker utvalget å trekke frem tre overordna sentrale elementer for videre arbeid med kvalitetsutvikling av utdanninga:

- 1) Spørsmålene rundt hvordan utdanninga ivaretar praksisnærhet, profesjonsretting og tverrfaglighet henger sammen. Praksisnærhet og profesjonsretting er to kjerneelementer for samarbeid både innad og på tvers av kunnskapsområdene, og disse elementene kan skape muligheter for felles diskusjoner rundt hva begrepene skal innebære, hvorfor og hvordan faglærerne kan samarbeide om en helhet i utdanninga med utgangspunkt i sine fag og kunnskapsområder. Det må legges til rette for at faglærere på tvers av kunnskapsområdene får tid og ressurser til å arbeide videre med disse spørsmålene.
- 2) Det mangler noen strukturer på organisasjonsnivå som skaper rom for felles møter og samarbeidsfora. En utfordring er også at emneansvarlige ofte først og fremst bruker emnebeskrivelsen som arbeidsdokument for undervisningsplanen og læringsaktiviteter. For å skape sammenhenger mellom emnebeskrivelser og overordna dokumenter, som studieplanen, Forskriften og Nasjonale retningslinjer, er det nødvendig med oppdrag fra studieprogramansvarlig. Oppdraget kan for eksempel gjelde at visse områder – som tverrfaglige tema – må ivaretas og invitere til diskusjon. En systematisering av de store tverrfaglige temaene er nødvendig, slik at de ivaretas i møteplassene og møteplassene ikke blir brukt til å ta opp ting man ikke får plass til i eget emne. Det er ønskelig å ha et kontinuerlig samarbeid rundt både slike sammenhenger og overordna diskusjoner angående praksisnærhet, profesjonsretting og tverrfaglighet. Et slikt overordna samarbeid må igangsettes og ivaretas av studieprogramansvarlig. Det er derfor et relevant spørsmål om studieprogramansvarlig har tilstrekkelig med ressurser for å ivareta dette arbeidet, slik det vises til i Veileder for periodisk evaluering ved HINN (s. 20).
- 3) Det mangler en synliggjøring av utdanningas forskningsbasering i emnebeskrivelser og studieplanen. For å styrke profilen til barnehagelærerutdanninga ved HINN, anbefaler utvalget at det tydeliggjøres i planene at og hvordan utdanninga er forskningsbasert og knyttet til aktive forskningsmiljø med relevans for barnehage- og oppvekstfeltet. I forbindelse med det anbefaler utvalget videre at fordypningene bygger på minst to av kunnskapsområdene med forankring i aktive forskningsmiljø. En annen oppfordring utvalget ønsker å gi til HINN er kobla til endra krav om og forventninger til lederskap i stillinger som pedagogisk leder. Her vil utvalget utfordre HINN til å utvikle et tilleggstilbud som retter søkelys på ledelsesarbeid i stillinger som pedagogisk leder og som gir studenter, nyutdanna eller ikke, mulighet til å videreutdanne seg til den type stilling.

På vegne av utvalget

Anja Maria Pesch

Vedlegg

Vedlegg 1: Mandat for periodisk studieprogramevaluering av barnehagelærerutdanning

Vedlegg 2: Spørsmål til faglærerpanel

Vedlegg 3: Spørsmål til studentpanel

Vedlegg 4: Møteinnkalling og agenda for heldagsmøtet

Referanser

Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning. (2012). *Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning* (LOV-2005-04-01-15-§3-2). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-06-04-475>

Kunnskapsdepartementet. (2018). *Barnehagelæreren i et profesjonsperspektiv - et kunnskapsgrunnlag*. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f78959abbd54b0497a8716ab2cbbb63/barnehagelarerrollen-i-et-profesjonsperspektiv.pdf>

Sandgrind, S. W. (2019, 02.01.2019). *Fant fem grunner til at barnehagelærere velger å bli i yrket*.

barnehage.no. Hentet 30.11. fra <https://www.barnehage.no/barnehagelaerer-podcast/fant-fem-grunner-til-at-barnehagelaerere-velger-a-bli-i-yrket/131649>

Universitets- og høgskolerådet. (2018, 17.10.2018). *Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning*. Universitets- og høgskolerådet.

<https://www.uhr.no/f/p1/i8dd41933-bff1-433c-a82c-2110165de29d/blu-nasjonale-retningslinjer-ferdig-godkjent.pdf>